

nu kontinuitu (nielen v úzkom význame poradca – sudca Ústavného súdu, ale aj v širšom význame, ak sledujeme kariérny postup jednotlivých predstaviteľov tohto „telesa“ na časovej osi ich právnických povolaní a funkcií v štáte i v medzinárodných orgánoch).

Úvahy o deľbe moci a o minulom, súčasnom i budúcom postavení a význame Ústavného súdu pre kontrolu ústavnosti a ochranu základných práv jednotlivcov patria k tým závažným, v kontexte právnom, politickom i celospoločenským. Sú súčasťou našej kultúry, nielen právnej kultúry. Rozvážne úvahy býva-

jú založené na hlbokom poznaní a bránia sa podceňovaniu i preceňovaniu čohokoľvek a kohokoľvek. Táto kniha je významným príspevkom k rozvážnemu uvažovaniu o podstate ústavného súdnictva (nielen) v podmienkach Slovenskej republiky. Takto akosi môžeme hlbšie vnímať „vlnobitia konceptov“ racionálneho zákonodarcu, racionálneho interpretátora a racionálneho a spravodlivého sudcu – aj na ústavnoprávnej a ústavno-politickej úrovni.

Martina Gajdošová*

---

* Doc. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD., Katedra teórie práva a filozofie práva, Právnická fakulta UK v Bratislave.

KROŠLÁK, D. Právny štát – vývoj, princípy, mechanizmy ochrany. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2022, 244 s. ISBN 978-80-7676-439-2 (brož.), ISBN 978-80-7676-440-2 (pdf.)

V prvom čísle prvého ročníka uhorského odborného právnického periodika „Jogállam. Jog – és államtudományi szemle“ (t. j. „Právny štát. Právo – a štátovedná revue“) z roku 1902 Illés Károly Edvi¹ uvádza, že o tom, čo je to právny štát, už mnohí napísali mnoho, a napriek tomu málokto vie, čo je jeho skutočný význam.² Odvtedy síce mnohí ďalší napísali mnoho ďalšieho o právnom štáte, ale vôbec nie je isté, či sme dnes bližšie k poznaniu „jeho skutočného významu“, resp. k jeho jednotnému a mýtami nezahalenému chápaniu, ako tomu bolo v časoch Illésa Károly Edviho.³

Medzi najnovšie publikácie v rámci slovenskej odbornej spisbe kladúce si za cieľ objasniť povahu („skutočný význam“) právneho štátu patrí monografia renomovaného odborníka z oblasti právnej teórie a konštitucionalistiky

docenta Daniela Krošláka *Právny štát – vývoj, princípy, mechanizmy ochrany*. (Praha : Wolters Kluwer ČR, 2022) nadväzujúca na jeho skoršie práce.⁴ K motívom spracovania tejto monografie autor (tak trochu v duchu Illésa Károly Edviho) uvádza, že v laickom, ako aj odbornom diskurze sa možno stretnúť s nadužívaním pojmu právny štát, a to neraz bez jasnej predstavy, čo tento pojem vlastne znamená (s. 8).

Recenzovaná monografia s rozsahom 244 strán je formálne rozdelená na predslov, tri kapitoly a záver, pričom po imponantnom zozname bibliografických zdrojov ešte nasleduje ako príloha zoznam kritérií právneho štátu. Ťažiskovou, najrozsiahljšou a pre aplikačnú prax azda najzaujímavejšou je kapitola pojednávajúca o jednotlivých princípoch právneho štátu (s. 40 – s. 113), i keď v ostatnej dobe čoraz aktuálnejšími sú aj európske mechanizmy ochrany

---

¹ EDVI, I. K. (1842 – 1919), prokurátor, advokát a korešpondenčný člen Uhorskej akadémie vied.

² Pozri EDVI, I. K. *Jogállam. Jog – és államtudományi szemle*. Budapest, 1902, č. 1, s. 1.

³ Pozri napr. METEŇKANYČ, O. M. Materiálny verzus formálny právny štát: mýty a kontroverzie. In *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*. 2021, č. 2.

⁴ Napr. KROŠLÁK, D. Vznik a formovanie anglo-americkkej idey rule of law od 17. do 19. storočia. In *Paneurópske právnické listy*, 2021, č. 2, KROŠLÁK, D. Vznik a formovanie nemeckej idey právneho štátu v 19. storočí. In *Paneurópske právnické listy*, 2021, č. 1, KROŠLÁK, D. a kol. *Ústavné právo*. Bratislava : Wolters Kluwer s. r. o., 2020.

právneho štátu, ktorým je venovaná samostatná kapitola (s. 114 – 169).

V prvej kapitole autor v stručnosti približuje vývoj, resp. formovanie konceptu právneho štátu a to jednak v podobe konceptu „rule of law“ v prostredí anglo-amerického právneho kultúry (od 17. storočia), jednak v podobe konceptu „Rechtsstaat“ v prostredí nemeckej právneho kultúry (od 18. storočia). Výklad autor oživuje citáciou tiež osobností, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili formovanie konceptu právneho štátu, a (i keď v podstatne menšej miere) citáciou rozhodnutí prezentovaných v anglickej súdnej praxi (napr. Case of Prohibitions z roku 1607).

V druhej kapitole sa pozornosť autora obracia k základným princípom (znakom) právneho štátu, pričom pri ich formálnom demonštratívnom výpočte vychádza z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 31.5.2017, sp. zn. PL. ÚS 7/2017. Autor tu v nadväznosti na základné princípy právneho štátu mapuje stanoviská Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veciach právneho štátu, avšak (žiaľ, zrejme programovo) nereflektuje koncept právneho štátu a jeho princípy v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ako ani v rozhodovacej praxi Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky).

Zaujímavé podnety pre odborný diskurz ohľadom konceptu právneho štátu a jeho princípov pritom celkom určite obsahuje aj rozhodovacia prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (a veľmi pravdepodobne aj rozhodovacia prax súdov nižšej inštalácie).⁵ V tejto súvislosti možno spomenúť napríklad rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 12.3.2014, sp. zn. 3Sž/4/2014, v ktorom táto súdna inštalácia konštatovala, že zákaz zneužívania práva je jedným z ústavných princípov právneho štátu,

⁵ V záujme korektnosti je vo vzťahu k absencii reflexie právneho štátu a jeho princípov v rozhodovacej praxi Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky v recenzovanej monografii potrebné poznamenať, že táto súdna inštalácia vznikla k 01.8.2021 a zrejme v čase odovzdania „rukopisu“ bol na internete dostupný len limitovaný počet jeho rozhodnutí – predslov recenzovanej monografie je datovaný marcom 2022.

ktoré Ústava Slovenskej republiky implicitne obsahuje v čl. 1 ods. 1. Zaujímavým podnetom pre úvahy autora v rámci výkladu o princípoch právneho štátu by mohlo byť aj poňatie právnej úpravy sprístupňovania informácií podľa zákona o slobode informácií a obmedzení stanovených v zákone č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a v zákone č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov ako paralelných právnych úprav v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31.07.2013, sp. zn. 6Sž/8/2012, resp. v rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14.03.2012, sp. zn. 2S 129/2008.⁶ Autor by mohol analyzovať vyššie uvedenú tézu o paralelných právnych úpravách pri výklade o požiadavke vnútornej bezrozpornosti právneho poriadku a zmienke o derogačnej klauzule *lex specialis derogat legi generali* (s. 79 a nasl.). Napokon sa žiada dodať, že snáď viac priestoru si zaslúžil výklad o princípe legality a povinnosti parlamentu pri tvorbe zákonov dodržiavať procesné predpisy, ktoré sám vytvoril (s. 77 – 78).

Tretia kapitola je venovaná európskym mechanizmom ochrany právneho štátu (ako jednej zo základných hodnôt Rady Európy a Európskej únie) a to jednak v rámci Rady Európy, jednak v rámci Európskej únie. Autor tu približuje snahy o definíciu právneho štátu na úrovni Rady Európy, ako aj zoznam kritérií právneho štátu, ktorý Benátska komisia schválila v roku 2016, ako aj mechanizmy monitorovania dodržiavania princípov právneho štátu v členských štátoch. Výklad o ochrane právneho štátu na úrovni Európskej únie sa pozornosť sústreďuje na mechanizmus ochrany základných hodnôt Európskej únie podľa čl. 7 Zmluvy o Európskej únii a na tzv. Nový rámec EÚ na posilnenie právneho štátu. Napokon sa autor zmieňuje o niektorých aspektoch poňatia právneho štátu v rozhodovacej praxi Súdneho dvora EÚ.

Recenzovaná monografia je napísaná kultivovaným štýlom a dobre sa číta. Čitateľa nevyrušujú ani početné a miestami rozsiahlejšie ci-

⁶ K tomu pozri aj ods. 16 rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky zo 16. 12. 2021, sp. zn. 5Sž/3/2020.

tácie stanovísk Ústavného súdu Slovenskej republiky, ani rozsiahli poznámkový aparát (488 poznámok pod čiarou na približne 170 strán „základného“ textu), ktorý však nezachádza do ornamentálnosti, a ktorý však nezačína slová Zděnka Kühna z jeho oponentského posudku na dizertačnú prácu Katarzyny Žák Krzyžankové *Quid iuris? (Deskriptivní teorie právní interpretace a argumentace)*] ani nepredstavuje náčrt budúcich článkov a kníh autora.

Po obsahovej stránke recenzovaná monografia (ako tomu nasvedčuje už jej rozsah a tiež niektoré použité tituly⁷) predstavuje úvod do konceptu právneho štátu a jeho princípov primárne v kontexte slovenského právneho diskurzu a slovenských ústavnoprávnych reálií. Recenzovanú monografiu možno zároveň charakterizovať ako publikáciu na pomedzí teórie práva, právnej filozofie, ústavného práva a tiež európskeho práva s črtami pedagogickej publikácie.

V eventuálnom ďalšom vydaní recenzovanej monografie by čitateľ iste uvítal doplnenie vecného registra uľahčujúceho jeho orientáciu v tejto publikácii (predovšetkým pokiaľ sa zaujíma „iba“ o určitý konkrétny aspekt konceptu právneho štátu). Obsah síce môže napomôcť hľadaniu „blúdiaceho“, avšak vecný register nenahradí.

V rámci aktualizácie zoznamu bibliografických zdrojov pre účely eventuálneho ďalšieho vydania recenzovanej monografie možno autorovi odporučiť doplnenie (viacerých) slovenských a českých odborných prác venovaných téme právneho štátu publikovaných do roku 2022,⁸ ktoré by mohli podnietiť ďalšie smery

⁷ Napríklad Náčrt histórie idey právneho štátu (titul 1. kapitoly), Míľníky anglo-americkéj idey „rule of law“ (titul podkapitoly 1.1), Čriepky z formovania nemeckej idey „Rechtsstaat-u“ (titul podkapitoly 1.2).

⁸ Napr. GÁBRIŠ, T. Právny štát vs. ústavný štát: pohľady právneho pozitivizmu, non-positivizmu

úvah, resp. výkladov autora. Pri výklade o princípe proporcionality by v eventuálnom ďalšom vydaní recenzovanej monografie snád bolo vhodné spomenúť aspoň vo forme odkazu v poznámke pod čiarou niektoré práce profesora Pavla Holländera venované tomuto princípu⁹ – profesor Pavel Holländer patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenskej a českej právnej vedy (nielen) na poly princípu proporcionality¹⁰ a ako uvádza stará parémia *debita solventur omnia*.

Róbert J a k u b á č*
Eubomíra Š o l t y s o v á**

a právneho realizmu. In BERDISOVÁ, L. (ed.) *Princíp legality v materiálnom právnom štáte*. Zborník zo sekcie medzinárodnej vedeckej konferencie „Právny štát – medzi vedou a umením“, ako súčasťou medzinárodného vedeckého kongresu Trnavské právnické dni, 20. – 21. septembra 2018. Trnava : Právnická fakulta TU v Trnave, 2018, Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, POŠIVÁKOVÁ, E., ANTOŠOVÁ, Z., KOČAN, M. (zost.) *Oslava právneho štátu (Právny štát z pohľadu teórie štátu a práva a medzinárodného práva)*. Zborník príspevkov zo študentskej rozpravy konanej dňa 24. apríla 2013 na Právnickej fakulte UPJŠ v Košiciach. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Právnická fakulta, 2013, PREUSS, O. Podstatné náležitosti demokratického právneho štátu v judikatúre českého ústavného súdu. In GERLOCH, A., KYSELA, J. et al. *20 let Ústavy České republiky. Ohlédnutí zpět a pohled vpřed*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013.

⁹ Napr. HOLLÄNDER, P. Putování po stezkách principu proporcionality: intence, obsah, důsledky. In *Právník*, 2016, č. 3, HOLLÄNDER, P. Subsumpcia versus proporcionalita, či právní istota versus individuálna spravodlivosť. In *Zborník z konferencie 22. slovenské dni práva*. Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2016.

¹⁰ Pozri napr. ONDŘEJEK, P. *Princíp proporcionality a jeho aplikace v oblasti lidskoprávních norem*. Disertační práce. Praha : Právnická fakulta Karlovej univerzity, 2011, s. 40.

* JUDr. Róbert Jakubáč, PhD., Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

** Mgr. Eubomíra Šoltysová, Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.